فصلنامه علمی اقتصاد و مدیریت شهری، ۱۰(۲(پیاپی ۳۸))، ۴۹-۳۵
www.iueam.ir
نمایه در ISC، EconLit، Econbiz، EBZ، GateWay-Bayern، SID، Google Scholar، Noormags، Magiran، Ensani، RICeST، Civilica
شاپا: ۲۳۴۵-۲۸۷۰

فصلنامه علمی
اقتصاد و مدیریت شهری

تأثیر توسعه استراتژی‌های کارآفرینی بر درآمد پایدار شهرداری (موردمطالعه: شهرداری تهران)

نرجس نجفی* کارشناسی‌ارشد مدیریت بازرگانی، دانشگاه علوم تحقیقات، واحد کرمانشاه، کرمانشاه، ایران
مهدی باغبان سعدآبادی دکتری مدیریت منابع انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد سمنان، سمنان، ایران
محمدرضا منجذب دانشیار گروه اقتصاد امور عمومی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران

نوع مقاله: پژوهشی
دریافت: ۱۴۰۰/۱۱/۲۵ **پذیرش:** ۱۴۰۱/۰۲/۰۴

چکیده: شهرداری‌ها، یکی از نهادهایی هستند که عملکردشان به دلیل ارتباط مستقیم با زندگی مردم، حائزاهمیت است. منابع درآمد شهرداری‌ها در کیفیت خدمات به مردم نقش خطیری دارد. این مطالعه به بررسی تأثیر توسعه استراتژی‌های کارآفرینی بر درآمد پایدار شهرداری تهران می‌پردازد. این پژوهش از لحاظ هدف، کاربردی و از حیث روش جمع‌آوری داده‌ها، توصیفی- پیمایشی است. جامعه آماری تحقیق، کارکنان خبره و کارشناسان شاغل در شهرداری تهران به تعداد ۴۵ نفر و کارشناسان متخصص در زمینه درآمد شاغل در شهرداری تهران به تعداد ۵۰ نفر می‌باشد. با استفاده از جدول مورگان، ۷۶ نفر به روش نمونه‌گیری در دسترس که از مناطق مختلف شهرداری تهران انتخاب شدند، به پرسشنامه پاسخ دادند. جهت سنجش درآمد پایدار شهرداری، پرسشنامه‌ای با توجه به پژوهش عباسی کشکولی و باقری کشکولی (۱۳۹۸) با نُه گویه طراحی گردید. همچنین جهت سنجش استراتژی‌های کارآفرینی نیز از پرسشنامه استاندارد مارگریت هیل با ابعاد فرهنگ کارآفرینی، افعال سازمانی و انعطاف‌پذیری با ده گویه استفاده شد. به‌منظور سنجش روایی، پرسشنامه پژوهش به افراد خبره و اساتید داده شد و نظرات اصلاحی انجام گرفت. در این تحقیق جهت سنجش پایایی، از ضریب آلفای کرونباخ با بهره‌گیری از نرم‌افزار SPSS استفاده گردید. مقدار آلفای کرونباخ برای هر سازه پژوهش بالاتر از ۰/۷ بوده که نشان از قابلیت اعتماد بالا دارد. در این پژوهش جهت تجزیه‌وتحلیل داده‌ها و آزمون فرضیه‌ها، از آزمون تحلیل همبستگی و برای بررسی مدل، از معادلات ساختاری با استفاده از نرم‌افزارهای Smart PLS و SPSS بهره گرفته شده است. یافته‌های پژوهش حاکی از وجود رابطه معنادار بین توسعه استراتژی‌های کارآفرینی و ابعاد آن با درآمد پایدار شهرداری تهران بود.

واژگان کلیدی: کارآفرینی، استراتژی‌های کارآفرینی، درآمد پایدار، شهرداری تهران

* نویسنده مسئول: narjesnajafi24@gmail.com

[Downloaded from iueam.ir on 2026-11-25]

۱- مقدمه

سازمان‌های توسعه‌ای کشور؛ از جمله شهرداری و شرکت‌های تحت پوشش این سازمان نیز به‌عنوان بازوهای اجرایی آن، از بازیگران مهم در فرایند توسعه زیرساخت‌های کشور می‌باشند که نقش ممتازی در تحول و ارتقای سطح کارایی در کشور دارند. با توجه به اینکه بررسی‌ها نشان می‌دهد که در سال‌های اخیر کارآفرینی‌های صورت گرفته توسط مراکز تحت‌پوشش شهرداری، بیشتر به صورت فردی و مستقل بوده است و فرهنگ کارآفرینانه نیز یا در این شرکت‌ها وجود نداشته یا به دلیل اینکه کارآفرینی در استراتژی‌های این شرکت‌ها نهادینه نشده، نهایتاً در ذهن و تصور مدیران شرکت‌ها باقی مانده و امکان سرایت آن به ذهن و اندیشه تمامی کارکنان فراهم نشده است و به همین دلیل، علی‌رغم تلاش‌هایی که برای بالا بردن میزان بهره‌وری و پیاده‌سازی استانداردهای مربوط به کیفیت و بهبود کسب‌وکارها صورت گرفته است، با این وجود شرکت‌های تحت پوشش به لحاظ ارتقای عملکرد و بهره‌وری موفق نبوده و با پیامدهای نامطلوبی؛ همچون فقدان روحیه مشارکت‌جویی، تمرکزگرایی و انعطاف‌ناپذیری، غلبه روحیه بی‌اعتنایی نسبت به نتیجه کار و مواردی از این قبیل، روبه‌رو شده‌اند. به نظر می‌رسد که عدم‌وجود استراتژی کارآفرینی سازمانی در شرکت‌های یاد شده، این شرایط را ایجاد کرده است (ترابی، ۱۳۹۵).

شهرداری‌ها به‌عنوان مهم‌ترین رکن مدیریت شهری مطرح هستند. حیات و بقا و نحوه مدیریت هر شهر بر اساس میزان درآمد شهرداری‌ها، پایه‌ریزی می‌شود. روش کسب درآمد توسط شهرداری‌ها آن‌قدر اهمیت دارد که بر مبنای پایداری یا ناپایداری درآمد شهرداری‌ها می‌توان به نقش اساسی آنها در زمینه خدمت به شهروندان پی برد. لذا شناخت منابع درآمدی پایدار و به‌کارگیری استراتژی‌های مدیریتی بر پایه آن می‌تواند نقش اساسی در مدیریت شهری ایفا کند (بیات و اسمان نسب، ۱۴۰۰).

شهرداری‌ها در واقع بالاترین مقام برنامه‌ریزی و مدیریت شهری در شهرها در نظر گرفته شده‌اند. این نهاد که وظیفه خدمات‌رسانی به شهروندان را دارد برای ایجاد محیط قابل‌قبول برای شهروندان دارای هزینه‌هایی جهت اجرای پروژه‌ها و برنامه‌های خود می‌باشد که به نام درآمد شهرداری‌ها شناخته می‌شود. این درآمدها گاه به صورت مستقیم وگاه در شرایطی غیرمستقیم می‌باشند. بررسی و واکاوی این درآمدها می‌تواند راهگشا و یاری‌رسان مسئولان جهت برنامه‌ریزی بهتر در شهرها باشد (اسدپور، ۱۳۹۶).

در جوامع کنونی با توجه به گسترش مناطق کلان‌شهری، تقاضا برای انواع کالاها و خدمات شهری افزایش یافته است و پاسخگویی به این نیازها، خود مستلزم برخورداری از منابع مالی کافی و پایدار شهری است. به‌گونه‌ای که این درآمدها علاوه بر برخورداری از اطمینان و استمرار، روند توسعه پایدار شهری را نیز مختل نسازند. باید توجه داشت، در مفهوم درآمدزایی پایدار نمی‌توان از هر منبعی برای شهر کسب درآمد کرد بلکه باید درآمدها به گونه‌ای تحصیل شوند که حقوق آیندگان پایمال نشده و کیفیت زندگی در شهر کاهش نیابد. از این رو، می‌توان مشاهده کرد که رابطه تنگاتنگی میان پایداری درآمدهای شهری و توسعه پایدار شهری وجود دارد. توجه به این نکته مهم است که تأمین مالی شهرداری‌ها، از پیچیدگی‌های خاصی برخوردار است؛ زیرا از یک سو متولیان شهری باید درآمد مورد نیاز خود را از نظام شهر و شهروندان تأمین نموده و از دیگر سو، منبع درآمدی باید به گونه‌ای باشد که پروسه حرکت شهر به سمت توسعه پایدار شهری با خطر روبه‌رو نگردیده و فرصت زندگی برای نسل‌های حال و آینده فراهم گردد و طی سالیان متمادی حفظ شود (موسوی و همکاران، ۱۴۰۰).

از جمله دلایل توجه به توسعه کارآفرینی می‌توان به قدرت آن در ایجاد کسب‌وکارهای جدید با

[Downloaded from iueam.ir on 2026-11-25]

ارزش‌افزوده بالا، توسعه کسب‌وکارهای موجود، رشد اقتصادی و رفاه اجتماعی، کاهش نرخ بیکاری و در نهایت افزایش سرانه تولید و برقراری عدالت اجتماعی اشاره کرد. مدیریت شهری می‌تواند با فراهم کردن منابع، ایجاد انگیزه در شهروندان و بسترسازی برای کارآفرینی، به دو بعد مهم کارآفرینی؛ یعنی گرایش به کارآفرینی و مدیریت کارآفرینی بپردازد. تحقیقات نشان داده‌اند که اقدامات کارآفرینانه در محیط شهری می‌توانند در بهبود عملکرد شهری مؤثر باشد (علوی و همکاران، ۱۳۹۹).

شهرداری به عنوان نهادی که مستقیماً با شهروندان و وضعیت اجتماعی و اقتصادی آنها سروکاردارد؛ از مزایای کارآفرینی منتفع خواهد شد. از این رو درگیر شدن شهروندان با کارآفرینی باعث بهبود خدمت‌رسانی در حوزه مدیریت شهری خواهد شد (حسنی مقدم و همکاران، ۱۳۹۱).

در مسیر رسیدن به درآمد پایدار شهری در شهرداری‌های ایران، موانعی هم وجود دارند که باید شناسایی شده و راهکارهایی برای آنها اندیشیده شود. بنابراین، موضوع محوری این پژوهش، بررسی استراتژی‌های کارآفرینی جهت ارتقای درآمد پایدار در شهرداری تهران می‌باشد.

فرضیات تحقیق عبارتند از:

- استراتژی‌های کارآفرینی با درآمد پایدار شهرداری، رابطه مثبت و معناداری دارد.
- انعطاف‌پذیری با درآمد پایدار شهرداری، رابطه مثبت و معناداری دارد.
- فرهنگ کارآفرین با درآمد پایدار شهرداری، رابطه مثبت و معناداری دارد.
- افعال سازمانی با درآمد پایدار شهرداری، رابطه مثبت و معناداری دارد.

۲- پیشینه پژوهش

الف) پژوهش‌های خارجی

الکس[1] و همکاران (۲۰۱۹) پژوهشی با عنوان «چگونگی تأمین منابع درآمدی و اقتصادی به منظور توسعه پایدار در کشورهای درحال‌توسعه» انجام دادند. نتایج نشان دادند بخش زیادی از درآمدهای شهرداری‌های کشورهای درحال‌توسعه با مضامین پایداری و مطلوب بودن یکسان نیستند.

یان[2] و همکاران (۲۰۱۸) در مطالعه‌ای به بررسی توسعه پایدار شهری و عوامل مؤثر بر آن پرداختند. یافته‌های تحقیق نشان دادند که موانع جدی بر سر راه توسعه شهرهای کشورهای درحال‌توسعه وجود دارد. معضل درآمدی از مهمترین معضلات پیش‌روی شهرهای جهان است که آنها را با مشکلات جدی در دستیابی به توسعه پایدار مواجه کرده است.

نکورانزیزا[3] (۲۰۱۶) پژوهشی با عنوان «کارآفرینی و سطح درآمد در کشورهای درحال‌توسعه» انجام داد. در این مطالعه، جنبه‌های مختلف کارآفرینی به‌عنوان سطح خوداشتغالی، تحلیل شد.

گالرا[4] و همکاران (۲۰۱۶) مطالعه‌ای با عنوان «سنجش پایداری مالی و عوامل تأثیرگذار آن بر دولت‌های محلی» انجام دادند. نتایج نشان دادند استفاده از رویکرد درآمدهای پایدار در شهرداری‌ها یک رویکرد بلندمدت است؛ بنابراین تکیه شهرداری‌ها بر درآمدهای ضروری کوتاه‌مدت تنها می‌تواند بخشی از درآمدهای آنها را تأمین نماید در حالی که درآمدهای پایدار؛ نظیر عوارض مربوط به زباله و جمع‌آوری حیوانات می‌تواند به‌عنوان درآمدهای پایدار محلی در بلندمدت تعریف شود.

ب) پژوهش‌های داخلی

موسوی و همکاران (۱۴۰۰) پژوهشی با عنوان «تأثیر درآمدهای پایدار و ناپایدار شهرداری در توسعه

1- Alex
2- Yan
3- Nkurunziza
4- Galera

[Downloaded from iueam.ir on 2026-11-25]

کلان‌شهر تهران» انجام دادند. روش تحقیق، توصیفی- تحلیلی از نوع پیمایشی بود. این پژوهش در چهار بخش اصلی انجام شد. در بخش اول، درآمدهای پایدار و ناپایدار شهر تهران در دوره ده‌ساله به تفکیک مناطق شهری، ارزیابی شدند. نتایج این بخش از تحقیق حاکی از ناپایداری شدید درآمدهای شهرداری تهران می‌باشد. در بخش دوم، به بررسی نقش عوامل تأمین مالی پرداخته شد. یافته‌ها نشان داد که اصل کفایت و اصل استقلال، مهمترین معیارهای تأمین مالی شهرداری تهران به‌حساب می‌آیند و اصل صرفه‌جویی و پایداری، کمترین وزن را به خود اختصاص داده‌اند و در رده‌های آخر قرار دارند. در بخش سوم، به ارزیابی مهمترین معیارهای تأمین مالی شهرداری تهران پرداخته شد. براساس نظرات کارشناسان، معیار عوارض بر ساختمان و اراضی و عوارض بر دارایی‌های غیرمنقول، مهمترین معیارهای تأمین مالی شهرداری به حساب می‌آیند و معیارهای عوارض بر اسناد رسمی و عوارض ارتباطات و حمل‌ونقل در رتبه آخر تأمین مالی قرار گرفتند. در بخش چهارم پژوهش، تأثیر ساختار درآمدی شهرداری بر روند توسعه پایدار شهری سنجیده شده است. نتایج نشان‌دهنده الگوی مطلوب تأمین مالی شهرداری می‌باشد؛ بدین معنی که شهرداری تهران باید در ساختار نظام درآمدی خود به گونه‌ای برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری کند که اصل عدالت، اصل صرفه‌جویی، اصل کفایت درآمد و اصل استقلال محلی را در نظر گیرد.

حکیمی و نصیری (۱۴۰۰) پژوهشی با عنوان «نقش خواهرخواندگی در ایجاد درآمد پایدار شهرداری‌ها (با رویکرد ism)» انجام دادند. هدف پژوهش، سطح‌بندی عوامل مؤثر بر عقد قراردادهای بین‌المللی مبتنی‌بر خواهرخواندگی با رویکرد درآمد پایدار شهرداری‌هاست. برای سطح‌بندی عوامل مؤثر بر عقد قراردادهای بین‌المللی مبتنی‌بر خواهرخواندگی با تأکید بر درآمد پایدار شهرداری‌ها، از روش الگوسازی ساختاری- تفسیری استفاده شد و از ۲۰ نفر از خبرگان دانشگاهی و شهرداری‌ها خواسته شد تا پنج مؤلفه‌ای را که به‌عنوان مهم‌ترین عوامل در عقد قراردادهای بین‌المللی مبتنی‌بر خواهرخواندگی با تأکید بر درآمد پایدار شهرداری‌ها در منطقه به‌حساب می‌آیند، انتخاب کنند و هرکدام از پنج عنصر انتخابی خود را براساس اعداد یک (کم‌اهمیت‌ترین) تا پنج (پراهمیت‌ترین)، اولویت‌بندی کنند و سپس با یک ارتباط ساختاری و متنی از نوع منجر شدن، نوع رابطه میان عناصر را به‌صورت مقایسه زوجی مشخص نمایند. اطلاعات به‌دست آمده از نظرات کارشناسان، وارد نرم‌افزار ISM شد و در سطح‌بندی عوامل مؤثر بر عقد قراردادهای بین‌المللی مبتنی بر خواهرخواندگی با تأکید بر درآمد پایدار شهرداری‌ها مورد استفاده قرار گرفت. نتایج نشان دادند سه مؤلفه تغییر شیوه مدیریت، ثبات سیاسی داخلی و خارجی و حقوقی، زیربنایی‌ترین (سطح چهارم) و پنج مؤلفه جذب سرمایه‌گذاری خارجی، جذب سرمایه‌گذاری بخش خصوصی، توسعه کارآفرینی بین‌المللی، رشد گردشگری و عملیاتی، روبنایی‌ترین (سطح اول) عناصر تشکیل‌دهنده سطح‌بندی عقد قراردادهای بین‌المللی مبتنی‌بر خواهرخواندگی هستند که درآمد پایدار شهرداری‌ها را تشکیل می‌دهند.

علوی و همکاران (۱۳۹۹) پژوهشی با عنوان «بررسی نقش کارآفرینی در ارتقای درآمدهای پایدار شهری با رویکرد پویایی‌شناسی سیستم‌ها» انجام دادند. در این مقاله تأثیر ارتقای کارآفرینی شهری بر وضعیت درآمدهای پایدار شهری تهران با استفاده از مدل‌سازی سیستم دینامیکی صورت پذیرفته است. نتایج شبیه‌سازی بر یکی از مناطق شهرداری تهران نشان می‌دهد که با اهمیت دادن به کارآفرینی شهری، درآمدهای پایدار شهری می‌توانند از ۵ درصد در سال ۱۳۹۷ به ۱۳/۷درصد در سال ۱۴۰۴ افزایش داشته باشند. نتایج این پژوهش می‌تواند به‌عنوان مبنایی جهت تدوین راهبردهای توسعه توأمان کارآفرینی شهری و درآمدهای پایداری شهری قرار گیرد.

[Downloaded from iueam.ir on 2026-11-25]

قلی‌پور و همکاران (۱۳۹۸) پژوهشی با عنوان «بررسی روش‌ها، منبع‌ها و مانع‌های دستیابی به درآمد پایدار شهری (مطالعه موردی: شهرداری ارومیه)» انجام دادند. با توجه به موضوع، روش تحقیق کیفی از طریق خبره‌سنجی در دستور کار قرار گرفت. با ۱۲ نفر از خبرگان علمی و اجرایی که به روش گلوله‌برفی انتخاب شدند، مصاحبه‌های باز و عمیقی صورت گرفت و نتایج مصاحبه بر اساس تکنیک تحلیل تم تجزیه‌وتحلیل شد. شایان ذکر است که خبرگان پژوهش ضمن تسلط کافی به مفهوم درآمد پایدار شهری، در مسئولیت‌های خود با ابعاد مختلف اتکا به این نوع درآمد آشنا بودند. یافته‌ها نشان داد ۱۰ تم سرمایه‌گذاری، برون‌سپاری، مدیریت مالی، فناوری اطلاعات، ارزیابی سازمان، پژوهش، واگذاری اختیارات دولتی، نیروی انسانی، ارتباطات و متفرقه برای روش‌ها، ۶ تم عوارض، زمین و ساختمان، مدیریت هزینه، اوراق، تبلیغات و متفرقه برای منابع و ۸ تم نیروی انسانی، حق‌خوری، شفافیت، ضعف عملکرد، فساد، قانون، مردم و متفرقه برای موانع دستیابی به درآمد پایدار شهری، به‌دست آمد.

۳- مبانی نظری

طی دو دهه اخیر، کارآفرینی به موضوعی اجتماعی- اقتصادی تبدیل شده و تحقیقاتی در این خصوص انجام شده است. امروزه نیروی انسانی به عنوان یک منبع نامحدود و محور هر نوع توسعه مطرح می‌باشد. در این میان کارآفرینان به طور خاص دارای نقش مؤثرتری در فرایند توسعه اقتصادی هستند. اهمیت و ضرورت پرداختن به موضوع توسعه تکنولوژی و ثروت علاوه بر کارآفرینی این است که کارآفرینی و عوامل مؤثر بر آن منجر به افزایش کارایی اقتصادی می‌شود، نوآوری را به بازار کار و تولید می‌آورد، مشاغل جدید ایجاد می‌کند و وضعیت ایجاد اشتغال را بهبود می‌بخشد (یاری و شایان‌نیا، ۱۴۰۰).

کارآفرینی استراتژیک مبتنی بر ادغام کارآفرینی و مدیریت استراتژیک است. کارآفرینی استراتژیک، رویکردی جدید در ادبیات مدیریت است. علاوه بر این، دنیای تجارت امروز نیازمند جهت‌گیری به سمت کارآفرینی استراتژیک است. کارآفرینی استراتژیک نیز برای شرکت‌ها به منظور ایجاد حداکثر ثروت ضروری است (Dogan, 2015).

در جوامع کنونی با توجه به گسترش مناطق کلان‌شهری، تقاضا برای انواع کالاها و خدمات شهری افزایش یافته و پاسخگویی به این نیازها، خود مستلزم برخورداری از منابع مالی کافی و پایدار شهری است؛ به‌گونه‌ای که این درآمدها علاوه‌بر برخورداری از اطمینان و استمرار، روند توسعه پایدار شهری را نیز مختل نسازند. باید توجه داشت در مفهوم درآمدزایی پایدار نمی‌توان از هر منبعی برای شهر کسب درآمد کرد (Petrov & Trivić). براساس بررسی‌های صورت گرفته از جمله مسائل حائزاهمیت در بیشتر شهرهای جهان کسب درآمد پایدار برای تأمین هزینه های خدمات شهری است (Liu, 2020).

امروزه نخستین و مهمترین محدودیت برای حل مسائل روزافزون شهری و ناکارآمدی خدمات‌رسانی به ویژه در کشورهای درحال‌توسعه از جمله ایران، نداشتن منابع مالی پایدار و مستمر و نظام ناکارآمد مدیریت و برنامه‌ریزی هزینه است که در نهایت به موفق نشدن چشم‌اندازهای پیش‌بینی‌شده شهری و نارضایتی شهروندان منتهی می‌شود (زیاری و همکاران، ۱۳۹۲). به بیان دیگر، مهمترین بخش مدیریت شهری، بخش مالی و تأمین منابع برای اداره شهر است؛ به گونه‌ای که برخی نظیر مارتین[1]، معتقدند که مهمترین دغدغه مدیریت شهری در هزاره سوم، بر هزینه‌ها متمرکز خواهد بود و تحصیل درآمد، کانون سیاست‌گذاری‌ها در سطح مدیریت محلی قرار خواهد گرفت (سوادی و اخوان، ۱۳۹۴).

1- Martin

[Downloaded from iueam.ir on 2026-11-25]

منابع مختلف نظری و تجربی، گویای موضوع مشترکی درباره مسائل تأمین مالی شهری است، اینکه همه شهرداری‌ها از یک‌سو دغدغه افزایش درآمدها و کنترل هزینه‌های خود را دارند و از سوی دیگر، به دلیل محدودیت درآمدها، امکان تأمین مالی بسیاری از پروژه‌های شهری را ندارند. بنابراین، باید به دنبال یافتن ابزارها و الگوهای تأمین مالی برای تهیه منابع لازم برای انجام سرمایه‌گذاری‌های شهری باشند. دومین دغدغه سیستم این است که نظام طراحی‌شده زمانی مطلوب خواهد بود که در شرایط نوسان منابع درآمد شهرداری‌ها یا منابع دولتی، تأمین درآمد شهرداری‌ها برای کارکردها و مصارف مختلف، تحت تأثیر این تحولات قرار نگیرد. به منظور فائق آمدن بر این دو دغدغه باید مدلی پیشنهاد شود که جوابگوی نیازهای مالی شهرداری‌ها بوده و به تدریج بتواند زمینه پایداری درآمدها و منابع تأمین مالی پروژه‌های شهری، را فراهم آورد (Khmel & Zhao, 2016). از طرفی باید درآمدها به‌گونه‌ای تحصیل شوند که حقوق آیندگان پایمال نشده و کیفیت زندگی در شهر کاهش نیابد. باید توجه داشت که تأمین مالی شهرداری‌ها از پیچیدگی‌های خاصی برخوردار است؛ از یک سو متولیان شهری باید درآمد مورد نیاز خود را از نظام شهر و شهروندان تأمین کنند و از سوی دیگر، منبع درآمدی باید به‌گونه‌ای باشد که فرایند حرکت شهر به سمت توسعه پایدار شهری را با خطر مواجه نساخته و فرصت زندگی برای نسل‌های حال و آینده را نیز حفظ نماید (Li et al., 2019).

تنوع فعالیت‌های شهرداری و سازمان‌های وابسته به آنها و حجم عظیم فعالیت‌های عمرانی و خدماتی سازمان‌های محلی و سهم بالای اثرگذاری اعتبارات هزینه‌های عمرانی در توسعه و عمران شهری و همچنین نرخ رشد صعودی تورم طی سال‌های اخیر، شهرداری‌ها را ناچار به اتخاذ شیوه‌های مختلفی جهت کسب درآمد نموده است. با این وجود بخشی از درآمد شهرداری‌ها از منابعی ایجاد می‌گردد که اخذ آن از منابع یاده شده آثار منفی بیشتری نسبت به آثار مثبت آن دارد و اخذ درآمد و صرف آن برای توسعه شهر، در مجموع رفاه شهروندان را کاهش می‌دهد. به همین دلیل می‌توان درآمدهای مناسب را از درآمدهای نامناسب تفکیک و درآمدهای مناسب را به عنوان درآمد پایدار معرفی کرد (یگانگی و همکاران، ۱۳۹۹).

بر اساس طرح جامع درآمدهای پایدار و سایر منابع مالی شهرداری تهران، درآمدهای پایدار از جمله درآمدهای شهرداری‌اند که از ویژگی‌های زیر برخوردار می‌باشند (سهرابی و صفری، ۱۳۹۹):

- تداوم‌پذیری: ثبات داشته باشد و حداقل در کوتاه‌مدت دچار نوسانات شدید نشوند.

- انعطاف‌پذیری: پایه درآمدی طی زمان بزرگ شود و همپا با گسترش مخارج گسترش یابد تا از مضیقه مالی اجتناب شود و برای وصول آن بتوان برنامه‌ریزی‌های اجرایی لازم را تعریف کرد.

- مطلوب بودن: کسب درآمد از آن محل موجب ارتقای رویکرد عدالت‌محوری شود و به ساختارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و اقتصادی لطمه نزند. به عبارت دیگر، توسعه پایدار مستلزم آن است که الگوهای توسعه‌ای که نیازهای نسل حاضر را برآورده می‌کند به نیازهای نسل‌های آینده آسیب نرساند. توسعه پایدار نه تنها مستلزم پایداری منابع طبیعی و محیط‌زیست است، بلکه بر رفاه پایدار انسانی و شادی ساکنان نیز تأکید دارد. توسعه پایدار شهری را می‌توان به راحتی در مقیاس‌های محلی به دست آورد (Yan et al., 2018).

با توجه به مطالب بیان شده مدل مفهومی در ادامه آورده شده است (شکل ۱).

[Downloaded from iueam.ir on 2026-11-25]

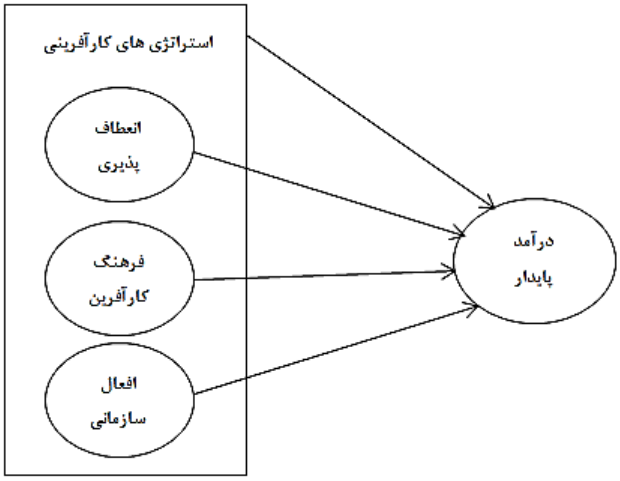

شکل ۱- مدل مفهومی تحقیق

۴- روش تحقیق

پژوهش حاضر از لحاظ هدف، کاربردی و از نظر روش، توصیفی از نوع پیمایشی است. جامعه آماری تحقیق، کارکنان خبره و کارشناسان شاغل در شهرداری تهران به تعداد ۴۵ نفر و کارشناسان متخصص در زمینه درآمد شاغل در شهرداری تهران به تعداد ۵۰ نفر بود. با استفاده از جدول مورگان، ۷۶ نفر به روش نمونه‌گیری در دسترس که از مناطق مختلف شهرداری تهران انتخاب شدند، به پرسشنامه پاسخ دادند. پرسشنامه‌ای که درخصوص درآمد پایدار با توجه به پژوهش عباسی کشکولی و باقری کشکولی (۱۳۹۸) با نه گویه طراحی شده بود در اختیار خبرگان و کارشناسان شهرداری قرار گرفت. به ازای هر منبع درآمدی پیشنهادی، سؤالاتی مطرح شده بود. به منظور جلوگیری از پیچیدگی زیاد، از خبرگان خواسته شد که پاسخ خود را در مورد میزان قابلیت اجرا و پایداری منابع درآمدی شهرداری تهران در قالب یک پیوستار پنج گزینه‌ای بسیار کم، کم، متوسط، زیاد و بسیار زیاد ارائه دهند. جهت سنجش استراتژی‌های کارآفرینی نیز از پرسشنامه استاندارد مارگریت هیل با ابعاد فرهنگ کارآفرینی، افعال سازمانی و انعطاف‌پذیری با ده گویه استفاده شد. لازم به ذکر است که پرسشنامه پژوهش قبل از توزیع به تأیید روایی توسط اساتید و خبرگان رسید و برای تأیید پایایی، ۳۰ پرسشنامه توزیع و با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ در نرم‌افزار SPSS پایایی‌سنجی شد که با توجه به بزرگتر بودن مقادیر حاصل از آزمون از مقدار ۰/۷ تأیید شد. در این پژوهش جهت تجزیه‌وتحلیل داده‌ها و آزمون فرضیه‌ها از آزمون تحلیل همبستگی و برای بررسی مدل از معادلات ساختاری به کمک نرم‌افزارهای Smart PLS و SPSS استفاده‌شده است.

[Downloaded from iueam.ir on 2026-11-25]

جدول۱- ترکیب سؤالات پرسشنامه

ردیف	سؤالات	متغیر
۱	توانایی کارشناسان شهرداری در انجام وظایف درآمدی پایدار با کیفیت بالا مناسب است.	استراتژی‌های کارآفرینی
۲	توانایی توسعه کارشناسان در حوزه درآمدی شهرداری برای توسعه ساختار سازمانی بهتر مناسب است.	
۳	توانایی کارشناسان در حوزه درآمدی شهرداری برای برنامه‌ریزی استراتژیک مناسب است.	
۴	توانایی کارشناسان در حوزه درآمدی شهرداری برای استفاده از ابزارها و فنون جدید مناسب است.	
۵	توانایی کارشناسان در حوزه درآمدی شهرداری برای قضاوت خلاقیت و تصمیم‌گیری بهتر مناسب است.	
۶	توانایی کارشناسان در حوزه درآمدی شهرداری برای ارتقای سرمایه کوتاه‌مدت مناسب است.	
۷	توانایی کارشناسان در حوزه درآمدی شهرداری برای فراهم کردن بازگشت رقابتی برای ذینفعان مناسب است.	
۸	توانایی کارشناسان در حوزه درآمدی شهرداری برای حداکثر کردن ارزش سرمایه‌گذاری ذینفعان مناسب است.	
۹	توانایی کارشناسان در حوزه درآمدی شهرداری برای بهبود کالاها و خدمات کنونی مناسب است.	
۱۰	توانایی کارشناسان در حوزه درآمدی شهرداری برای برقرار کردن تسهیلات تولید خارجی مناسب است.	
۱۱	عوارض عمومی در حوزه درآمدهای پایدار نقش دارد.	درآمد پایدار شهرداری
۱۲	عوارض اختصاصی در حوزه درآمدهای پایدار نقش دارد.	
۱۳	بهای خدمات و درآمدهای مؤسسات انتفاعی شهرداری در حوزه درآمدهای پایدار نقش دارد.	
۱۴	درآمدهای حاصله از وجوه و اموال شهرداری در حوزه درآمدهای پایدار نقش دارد.	
۱۵	کمک‌های اعطایی دولت و سازمان‌های دولتی در حوزه درآمدهای پایدار نقش دارد.	
۱۶	اعانات و هدایا و دارایی‌ها در حوزه درآمدهای پایدار نقش دارد.	
۱۷	عوارض و درآمدهای وصولی در حریم استحفاظی شهرها در حوزه درآمدهای پایدار نقش دارد.	
۱۸	وام‌های دریافتی در حوزه درآمدهای پایدار نقش دارد.	
۱۹	فروش اموال در حوزه درآمدهای پایدار نقش دارد.	

۵- یافته‌های پژوهش

در این مقاله آمار توصیفی و آمار استنباطی سنجیده شده است. در بحث آمار توصیفی ویژگی‌های جمعیت‌شناختی موردبررسی قرار گرفت و در بحث آمار استنباطی آماره آزمون و ضرایب تأثیر را بررسی کرده‌ایم.

جدول۲- ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه آماری

ابعاد		فراوانی	درصد فراوانی
جنسیت	مرد	۶۲	۸۱/۵
	زن	۱۴	۱۸/۵
سن	زیر ۳۰ سال	۴	۵/۲
	۴۰-۳۰	۲۰	۲۶/۳
	۵۰-۴۱	۴۱	۵۳/۹
	بالای ۵۰ سال	۱۱	۱۴/۷
تحصیلات	دیپلم	۰	-
	فوق‌دیپلم	۰	-
	کارشناسی	۳۸	۵۰/۰
	کارشناسی‌ارشد	۳۰	۳۹/۴۷
	دکتری	۸	۱۰/۵

[Downloaded from iueam.ir on 2026-11-25]

بار عاملی شاخص‌ها

در این مرحله بار عاملی مربوط به شاخص‌های سنجیده‌شده هر متغیر موردبررسی قرار می‌گیرد. بارهای عاملی بالاتر از ۰/۴ مطلوب هستند و کمتر از آن باید حذف شوند. جدول ۳ بارهای عاملی هر شاخص را نشان می‌دهد. با توجه به جدول ۳، همه سؤالات بار عاملی تمامی سؤالات بالای ۰/۴ است که بیانگر قوی بودن سؤالات پرسشنامه می‌باشد.

جدول ۳- بارهای عاملی

متغیر	مؤلفه	سؤالات	نمونه‌های اصلی (O)	مقادیر P
استراتژی‌های کارآفرینی	انعطاف‌پذیری	Q1	۰/۹۶۸	۰/۰۰۰
		Q2	۰/۹۷۳	
		Q3	۰/۹۷۶	
	فرهنگ کارآفرین	Q4	۰/۹۳۹	
		Q5	۰/۹۶۴	
		Q6	۰/۹۵۳	
		Q7	۰/۹۵۰	
	افعال سازمانی	Q8	۰/۹۵۳	
		Q9	۰/۹۶۳	
		Q10	۰/۹۴۸	
درآمد پایدار شهرداری		Q11	۰/۹۱۹	
		Q12	۰/۹۴۲	
		Q13	۰/۹۱۳	
		Q14	۰/۹۵۴	
		Q15	۰/۹۴۵	
		Q16	۰/۸۷۰	
		Q17	۰/۸۳۰	
		Q18	۰/۸۳۴	
		Q19	۰/۹۰۸	

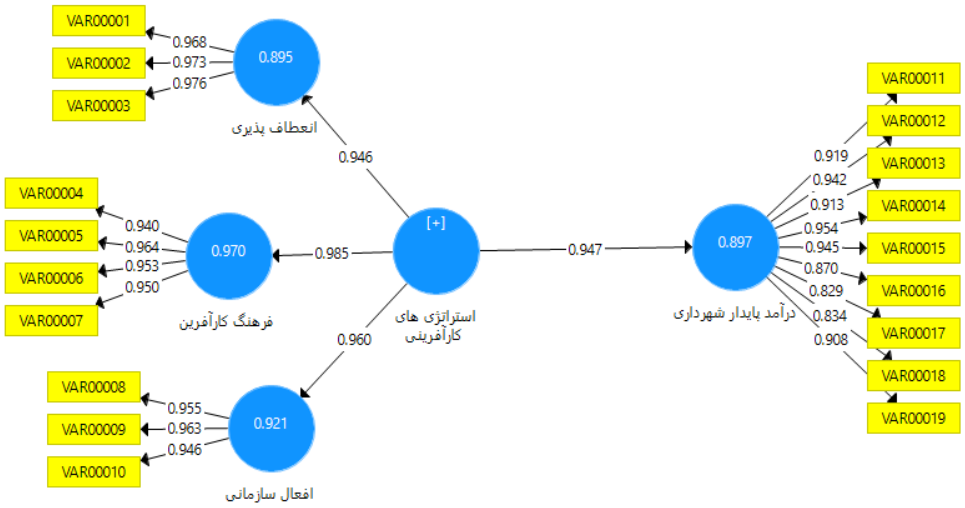

نمودار ۱- بارهای عاملی

[Downloaded from iueam.ir on 2026-11-25]

ارزیابی پایایی و روایی مدل

شاخصه‌های آلفای کرونباخ، پایایی ترکیبی (CR) و Rho-a جهت بررسی پایایی و از شاخصه‌های روایی همگرا (AVE) فورنل و لاکر جهت بررسی روایی مدل استفاده‌شده است.

جدول ۴- پایایی و روایی مدل

متغیرها	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی CR	Rho-a	روایی همگرا AVE
استراتژی‌های کارآفرینی	۰/۹۸۱	۰/۹۸۴	۰/۹۸۲	۰/۸۷۵
افعال سازمانی	۰/۹۵۲	۰/۹۶۹	۰/۹۵۲	۰/۹۱۲
انعطاف‌پذیری	۰/۹۷۱	۰/۹۸۱	۰/۹۷۲	۰/۹۴۵
درآمد پایدار شهرداری	۰/۹۸۱	۰/۹۷۵	۰/۹۷۴	۰/۸۱۵
فرهنگ کارآفرین	۰/۹۶۵	۰/۹۷۵	۰/۹۶۵	۰/۹۰۶

مقدار پایایی قابل‌قبول برای آلفای کرونباخ، پایایی ترکیبی و ضریب Rho-a بالاتر از ۰/۷ است. نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد که مقدار آزمون برای تمامی متغیرهای تحقیق تأیید شده است. همچنین مقدار روایی قابل‌قبول برای AVE مقدار بیش از ۰/۵ است که طبق نتایج جدول فوق روایی نیز تأیید شده است

در ادامه به بررسی آزمون فورنل و لاکر جهت بررسی روایی واگرا می‌پردازیم:

جدول ۵- آزمون فورنل- لاکر پس از جای‌گذاری مقادیر ریشه دوم AVE

متغیرها	افعال سازمانی	انعطاف پذیری	درآمد پایدار شهرداری	فرهنگ کارآفرین
افعال سازمانی	۰/۹۵۵			
انعطاف‌پذیری	۰/۸۴۳	۰/۹۷۲		
درآمد پایدار شهرداری	۰/۹۱۴	۰/۸۷۹	۰/۹۰۳	
فرهنگ کارآفرین	۰/۹۳۶	۰/۹۰۱	۰/۹۴۲	۰/۹۵۲

مشخصه اصلی این ماتریس آن است که قطر اصلی آن بزرگ‌ترین عدد در همان ستون است.

برای بررسی برازش مدل ساختاری پژوهش از چندین معیار استفاده می‌شود که اولین و اساسی‌ترین معیار، ضرایب معناداری Z است. برازش مدل ساختاری با استفاده از ضرایب t به این صورت است که این ضرایب باید از ۱/۹۶ بیشتر باشند تا بتوان در سطح اطمینان ۹۵ درصد، معنادار بودن آن‌ها را تأیید کرد. البته باید توجه داشت که اعداد t فقط صحت رابطه‌ها را نشان می‌دهند و شدت رابطه بین سازه‌ها را نمی‌توان با آن‌ها سنجید.

جدول ۶- نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های اصلی

مسیر	مقدار t
افعال سازمانی -> درآمد پایدار شهرداری	۲/۵۰۰
انعطاف‌پذیری -> درآمد پایدار شهرداری	۲/۰۳۹
فرهنگ کارآفرین -> درآمد پایدار شهرداری	۳/۱۲۶
استراتژی‌های کارآفرینی -> درآمد پایدار شهرداری	۷۷/۱۷۵

[Downloaded from iueam.ir on 2026-11-25]

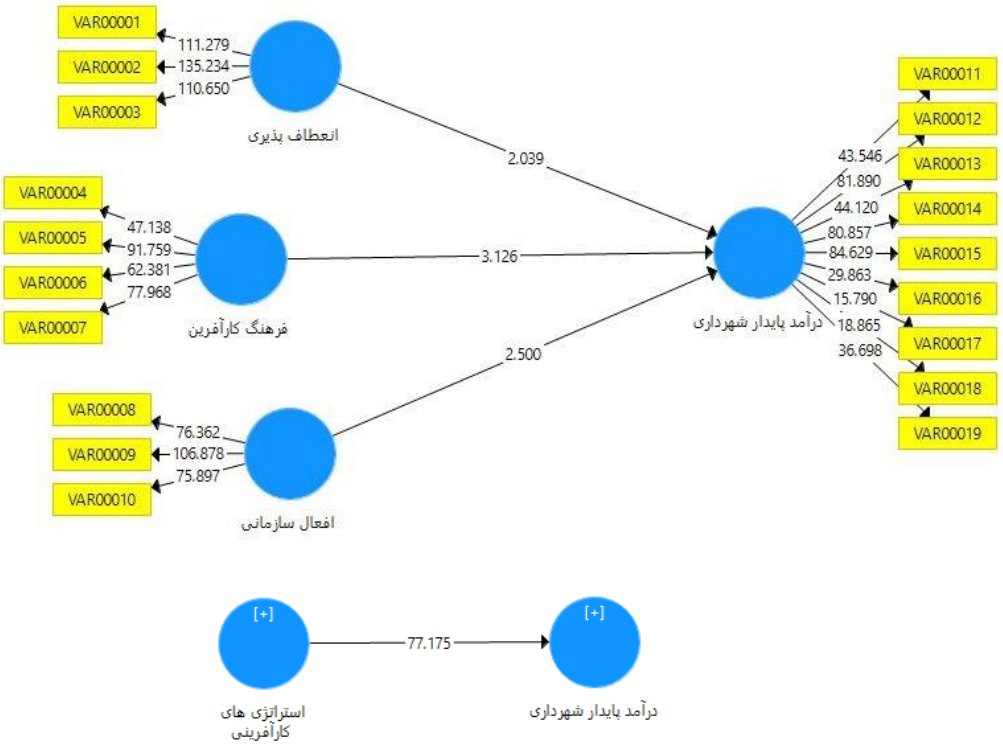

نمودار ۲- ضرایب t

R^2 معیاری است که برای متصل کردن بخش اندازه‌گیری و بخش ساختاری مدل‌سازی معادلات ساختاری به کار می‌رود و نشان از تأثیری دارد که یک متغیر برون‌زا بر یک متغیر درون‌زا می‌گذارد. سه مقدار ۰/۱۹، ۰/۳۳ و ۰/۶۷ را به‌عنوان مقدار ملاک برای مقادیر ضعیف، متوسط و قوی بودن برازش بخش ساختاری مدل به‌وسیله معیار R^2 در نظر می‌گیرد. با توجه به مقادیر به‌دست‌آمده، تأثیر متغیر برون‌زا بر متغیرهای درون‌زای مدل پژوهش قوی است.

جدول ۷- ضریب تعیین R^2

متغیرها	R^2
درآمد پایدار شهرداری	۰/۹۰۱

جهت بررسی برازش مدل کلی از آزمون ریشه دوم میانگین مربعات باقیمانده استاندارد شده (SRMR) استفاده گردید. این شاخص بین صفر تا یک تغییر می‌کند و هرچقدر کوچکتر باشد، بیانگر برازش بیشتر کل مدل است. به عبارت دیگر، هر چقدر بارهای عاملی و ضرایب رگرسیونی مدل در سطح بالاتری باشند، این شاخص به صفر نزدیکتر خواهد شد. خط برش این شاخص ۸ درصد است. به عبارت دیگر چنانچه SRMR یک مدل ۸ درصد یا کمتر باشد بیانگر برازش کلی بالای مدل است و هرچقدر که بیشتر از ۸ درصد باشد، بیانگر برازش کمتر مدل است.

جدول ۸- شاخص برازش مدل کلی

شاخص	مدل اشباع	مدل برآورد شده
SRMR	۰/۰۵۳	۰/۰۵۳

[Downloaded from iueam.ir on 2026-11-25]

برای پیش‌بینی مدل از شاخصی به نام Q^2 استفاده می‌شود که نشان‌دهنده ضرورت وجود متغیرهای وابسته در مدل است. به‌عبارت‌دیگر، مقدار Q قابلیت پیش‌بینی متغیرهای غیرمستقل (میانجی و وابسته) را نشان می‌دهد. مقدار مثبت یا بزرگ‌تر در این آزمون قابلیت پیش‌بینی مناسب و مقدار منفی یا کوچک‌تر از صفر ضعف در پیش‌بینی آن متغیر وابسته را نشان می‌دهد.

Q2> 0 موردتأیید می‌باشد. قابلیت پیش‌بینی خوب متغیر وابسته است.

Q2 بزرگ‌تر از صفر است و موردتأیید می‌باشد. قابلیت پیش‌بینی خوب متغیر وابسته است.

جدول ۹- کیفیت پیش‌بینی‌کنندگی

متغیرها	SSO	SSE	Q^2 =1-SSE/SSO
افعال سازمانی	۳۲۷/۰۰۰	۳۲۷/۰۰۰	-
انعطاف‌پذیری	۳۲۷/۰۰۰	۳۲۷/۰۰۰	-
درآمد پایدار شهرداری	۹۸۱/۰۰۰	۳۱۶/۱۶۵	۰/۶۷۸
فرهنگ کارآفرین	۴۳۶/۰۰۰	۴۳۶/۰۰۰	-

با توجه به اینکه مقدار به‌دست‌آمده بزرگ‌تر از صفر است؛ لذا وجود متغیر وابسته در مدل مناسب است.

۶- نتیجه‌گیری و پیشنهاد

در این مطالعه به بررسی تأثیر توسعه استراتژی‌های کارآفرینی بر درآمد پایدار شهرداری تهران پرداخته شد. در بررسی فرضیه اول تحقیق، ضریب مسیر مثبت به‌دست‌آمده است و با توجه به آماره t (۷۷/۱۷۵) در سطح ۹۵ درصد، رابطه بین استراتژی‌های کارآفرینی با درآمد پایدار شهرداری معنادار است و این فرضیه تأیید شد. با توجه به این یافته می‌توان گفت استراتژی‌های کارآفرینی، برنامه عملی است که برای دستیابی به یک هدف خاص طراحی می‌شود که در پژوهش حاضر این استراتژی‌ها جهت رسیدن به درآمد پایدار مدنظر است؛ لذا هرچقدر استراتژی‌های کارآفرینی تقویت گردد، درآمد پایدار ارتقا می‌یابد.

در بررسی فرضیه دوم تحقیق، ضریب مثبت و با توجه به آماره t (۲/۰۳۹) در سطح ۹۵ درصد، رابطه بین انعطاف‌پذیری با درآمد پایدار شهرداری معنادار است و این فرضیه تأیید شد. در تبیین این یافته می‌توان گفت انعطاف‌پذیری استراتژیک از استفاده انطباقی منابع و پیکره‌بندی مجدد فرایندها حمایت می‌کند و توانایی لازم برای پاسخ سریع به تغییرات محیط را دارد. انعطاف‌پذیری راهبردی، منابع را به‌صورت منعطف به توسعه، تولید و توزیع محصولات اختصاص می‌دهد. این رویکرد از طراحی ماژولار و منعطف محصولات، تولید دامنه وسیعی از خدمات مختلف و تعریف مجدد راهبردهای تولید حمایت می‌کند. انعطاف‌پذیری را به‌عنوان شاخص ارتباط‌دهنده بین سیستم و محیط خارجی‌اش برای جذب عدم‌قطعیت، درجه پویایی سیستم و همچنین به‌عنوان توانایی تغییر و سازگاری می‌توان در نظر گرفت. همچنین انعطاف‌پذیری استراتژیک را می‌توان به‌عنوان توانایی شرکت برای تغییر موقعیت خود در بازار توسط تغییر برنامه های خود و یا کنارگذاشتن راهبردهای فعلی شرکت تعریف کرد. انعطاف‌پذیری استراتژیک توانایی شرکت برای پیش بینی و پذیرش سریع تغییرات محیط و درنهایت کسب مزیت رقابتی از جمله درآمد پایدار است.

در بررسی فرضیه سوم تحقیق ضریب مسیر مثبت به‌دست‌آمده است. با توجه به آماره t (۱/۱۲۶) در سطح ۹۵ درصد، رابطه بین فرهنگ کارآفرینی با درآمد پایدار

[Downloaded from iueam.ir on 2026-11-25]

شهرداری معنادار است و این فرضیه موردپذیرش واقع می‌گردد. در تبیین این یافته می‌توان گفت ویژگی بارز اقتصاد امروز، تغییرات سریع است؛ لذا کشورهایی می‌توانند در چنین اقتصادی موفق باشند که قابلیت تطبیق با این تغییرات را داشته باشند. اگر نگاهی بر سیر تاریخی نظریات توسعه اقتصادی داشته باشیم، درمی‌یابیم که جدیدترین این نظریات تأکید دارند که توسعه صنعت و پیشرفت در اقتصاد مبتنی بر تغییر ایده‌ها و خلق نوآوری‌ها است و بدون قرار گرفتن در صف پیشروان علم و نوآوری، هیچ کشوری در پیمودن سریع مسیر توسعه موفق نخواهد بود. طبیعی است که بارزترین ابزاری که می‌تواند ما را به این مقصود برساند، کارآفرینی است. در نظام اقتصادی مبتنی بر فرهنگ کارآفرینی، نوآوران و صاحبان فکر و ایده، سرمایه‌های اصلی یک بنگاه اقتصادی و از عوامل اصلی پایداری محسوب می‌شوند. کارآفرینی با توسعه اقتصادی و اجتماعی کشورها رابطه تنگاتنگی دارد و امروزه یکی از شاخص‌های توسعه در کشورهای رو به رشد محسوب می‌شود. به دلیل نقش و جایگاه ویژه کارآفرینان در روند پیشرفت و رشد اقتصادی جامعه بسیاری از دولت‌ها در کشورهای توسعه‌یافته و پیشرو تلاش می‌کنند با حداکثر امکانات و بهره‌برداری از دستاوردهای تحقیقاتی، شماری از افراد جامعه را که دارای ویژگی‌های کارآفرینی هستند به آموزش کارآفرینی و فعالیت‌های کارآفرینانه هدایت کنند تا از طریق آن به درآمد پایدار دست یابند.

در بررسی فرضیه چهارم تحقیق ضریب مسیر مثبت به‌دست‌آمده است و با توجه به آماره t (۲/۵۰۰) در سطح ۹۵ درصد، رابطه بین افعال سازمانی با درآمد پایدار شهرداری معنادار است و این فرضیه موردپذیرش واقع می‌گردد. در تبیین این یافته می‌توان گفت در به‌کارگیری استراتژی‌های کارآفرینی، افراد سازمان تلاش می‌کنند تا کسب‌وکار موجود را بهبود بخشند. از طرف دیگر، واژه کارآفرینی سازمانی بر جنبه‌های مشارکت و همکاری نیز تأکید دارد؛ لذا اقداماتی که در حوزه کارآفرینی صورت می‌گیرد نقش به‌سزایی در عملکرد و در نهایت در خروجی و درآمد خواهد داشت؛ لذا توصیه می‌گردد اقداماتی که در راستای ارتقا درآمد پایدار هستند، شناسایی و برنامه‌ریزی گردند.

با توجه به تأثیر افعال سازمانی بر درآمد پایدار شهری توصیه می‌گردد اقدامات سازمان با توجه به برنامه‌ها و چشم‌اندازهای تعریف‌شده برنامه‌ریزی شود تا در نهایت درآمد پایدار حاصل گردد. با توجه به رابطه معنادار انعطاف‌پذیری بر درآمد پایدار شهری پیشنهاد می‌گردد انعطاف سازمانی که شامل تغییرات مکرر، کوچک و کوتاه‌مدت مربوط به فعالیت‌های عملیاتی می‌باشد تقویت گردد. این‌ها باید متناسب با حجم و ترکیب فعالیت‌ها بدون تأثیر اساسی بر رابطه بین سازمان و محیط آن باشد. هدف، ایجاد یک تناسب کامل بین سازمان و محیط آن از طریق مجموعه‌ای از روتین‌ها که به‌خوبی تعریف‌شده است می‌باشد. بر اساس تأثیر فرهنگ کارآفرینی بر درآمد پایدار شهری توصیه می‌شود که لزوماً به مسائل و اهرم‌های مدیریتی بیشتر توجه کنند که می‌توانند برای جذب و توسعه فرهنگ کار و خلاقیت تأثیرگذار باشد؛ زیرا یک مدیر به واسطه تدابیر و برنامه‌ریزی‌های خود می‌تواند آثار قابل‌ملاحظه‌ای بر کارکنان یک شرکت یا یک سازمان بگذارد. همچنین سازمان باید در برنامه‌ریزی‌ها و جهت‌گیری‌های استراتژیک خود در بلندمدت، کوتاه‌مدت یا میان‌مدت، به دنبال اتخاذ تدابیری باشد که از طریق آنها بتواند به رشد و توسعه فرهنگ خلاقیت و کارآفرینی در سازمان کمک کند. همچنین فرهنگ‌سازی به منظور آشنایی کارکنان و مسئولین و مدیران سازمان با کارآفرینی و عوامل مؤثر بر آن و نیز ایجاد و گسترش احساس امنیت شغلی در بین کارکنان سازمان می‌تواند ارزشمند و قابل‌توجه باشد.

[Downloaded from iueam.ir on 2026-11-25]

۷- منابع

اسدپور، احمدعلی. (۱۳۹۶). واکاوی درآمد پایدار شهرداری‌ها با رویکرد توسعه پایدار شهری؛ مطالعه موردی در شهر بندرعباس. *نشریه مدیریت شهری، ۱۶*(۴۶)، ۱۱۲-۹۷.

بیات، محبوبه، اسمان نسب، بهزاد. (۱۴۰۰). بررسی منابع درآمد پایدار شهرداری در راستای تبیین استراتژی‌های مدیریت منابع مالی (موردمطالعه: شهرداری ملارد). *نشریه مطالعات مدیریت و کارآفرینی*، شماره ۳۵، ۲۹۹-۲۸۱.

ترابی، الهه‌سادات. (۱۳۹۵). *رابطه عوامل مؤثر بر کارآفرینی سازمانی با پیاده‌سازی استراتژی‌های کسب‌وکار(مطالعه موردی: کلیه شعب بانک ملت استان سمنان)*. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد شاهرود.

حاجی‌لو، مهران؛ میره‌ای، محمد؛ پیله‌ور، مهدی. (۱۳۹۶). بررسی منابع درآمدهای پایدار شهرداری‌ها (موردمطالعه: شهر شبستر استان آذربایجان شرقی). *نشریه اقتصاد و مدیریت شهری، ۵*(۴)، ۲۲-۱.

حسنی مقدم، صادق؛ رضایی مقدم، علی؛ یوسف‌پور، وحید؛ عبدالهی، سمیه. (۱۳۹۱). ارائه یک مدل مفهومی از توسعه کارآفرینی در بستر مدیریت شهر. *چهارمین کنفرانس برنامه‌ریزی و مدیریت شهری.*

حکیمی، سید عبداله؛ نصیری، مجید. (۱۴۰۰). نقش خواهرخواندگی در ایجاد درآمد پایدار شهرداری‌ها (با رویکرد ism). *فصلنامه مطالعات شهری، ۱۰*(۳۹)، ۱۲۴-۱۱۳.

زیاری، کرامت‌اله؛ مهدی، علی؛ مهدیان بهنمیری، معصومه. (۱۳۹۲). مطالعه و شناخت منابع مالی و ارائه راهکارهایی برای بهبود پایداری درآمد شهرداری‌ها؛ موردپژوهش: شهرداری شهر مهاباد. *نشریه مدیریت شهری، ۱۲*(۳۱)، ۱۲۴-۱۰۷.

سهرابی، روح‌اله؛ صفری، آرزو. (۱۳۹۹). شناسایی و رتبه‌بندی مهمترین روش‌های تأمین درآمدی پایدار شهرداری با استفاده از فنون MCDM (مطالعه موردی: شهرداری همدان). *نشریه اقتصاد شهری، ۴*(۲)، ۳۹-۱۷.

سوادی، امین؛ اخوان، مهدی. (۱۳۹۴). راهکارهای تأمین درآمدهای شهرداری در جهت توسعه پایدار شهری. *کنفرانس سالانه تحقیقات در مهندسی عمران معماری و شهرسازی و محیط‌زیست.*

عباسی کشکولی، محمدعلی؛ باقری کشکولی، علی. (۱۳۸۹). راه‌های تأمین درآمد پایدار برای شهرداری‌های کشور. *ماهنامه شهرداری‌ها، ۱۰*(۹۸)، ۲۷-۱۸.

علوی، سیدمازیا؛ موسی‌خانی، مرتضی؛ حسینی‌نیا، حسینی، سید حسین. (۱۳۹۹). بررسی نقش کارآفرینی در ارتقای درآمدهای پایدار شهری با رویکرد پویایی‌شناسی سیستم‌ها. *فصلنامه توسعه کارآفرینی، ۱۳*(۲)، ۳۱۲-۲۹۳.

قلی‌پور، رحمت‌اله؛ درویش‌زاده، محمدمهدی؛ پیران‌نژاد، علی. (۱۳۹۸). بررسی روش‌ها، منبع‌ها و مانع‌های دستیابی به درآمد پایدار شهری (مطالعه موردی: شهرداری ارومیه). *نشریه مدیریت دولتی، ۱۱(۱)*، ۱۵۱-۱۷۸.

قنبری، ابوالفضل؛ موسوی، میرنجف، سعیدآبادی، رشید؛ باقری‌کشکولی، علی؛ حسینی امینی، حسن. (۱۳۹۰). راهکارهای توانمندسازی افزایش درآمد شهرداری‌ها در شهرهای کوچک (مطالعه موردی: شهر زارچ). *نشریه جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی، ۲۲*(۲)، ۵۸-۴۱.

معین‌نیا، مهشید؛ ملامحمدی، مجید. (۱۳۹۹). بررسی استراتژی‌های کارآفرینی سازمانی در رشد و بقای شرکت‌ها. *نشریه پژوهشنامه مدیریت و مهندسی صنایع*، ۲(۴)، ۶۱-۴۶.

موسوی، سیدمصطفی؛ کریمیان بستانی، مریم؛ حافظ رضازاده، معصومه. (۱۴۰۰). تأثیر درآمدهای پایدار و ناپایدار شهرداری در توسعه کلان‌شهر تهران. نشریه *جغرافیای اجتماعی شهری، ۸*(۱۸)، ۴۴-۲۵.

یاری، فاطمه؛ شایان‌نیا، سیداحمد. (۱۴۰۰). بررسی نقش کارآفرینی سازمانی در عملکرد سازمانی با توجه به کارآفرینی استراتژیک (مطالعه موردی: شرکت استیل کرد ایلام). *فصلنامه رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری، ۵*(۷۷)، ۱۸-۱.

یگانگی، سیدکامران؛ مصطفوی، ناهید؛ صفرخانی، سپیده. (۱۳۹۹). ارزیابی منابع درآمدی پایدار در مدیریت شهری (موردمطالعه: شهرداری زنجان). *فصلنامه اقتصاد و مدیریت شهری، ۸*(۳۲)، ۳۰-۱۷.

Alex, W., Prouty, C. M., Zarger, R. K., Trotz, M. A., Whiteford, L. M., & Mihelcic, J. R. (2019). How to provide income and

[Downloaded from iueam.ir on 2026-11-25]

economic resources for sustainable development in developing countries. *Economic Anthropology*, *6*(2), 277-290.

Dogan, N. (2015). The intersection of entrepreneurship and strategic management: strategic entrepreneurship. *Procedia-Social and behavioral sciences*, *195*, 1288-1294.

Galera, A., Rodríguez-Bolívar, M. P., Alcaide-Muñoz, L., & López-Subires, M. D. (2016). Measuring the financial sustainability and its influential factors in local governments. *Applied Economics*.

Khmel, V., & Zhao, S. (2016). Arrangement of financing for highway infrastructure projects under the conditions of Public–Private Partnership. *IATSS research*, *39*(2), 138-145.

Li, D., Weng, Y., Yang, X., & Zhao, K. (2019). Self-deprecation or self-sufficient? Discrimination and income aspirations in urban labour market sustainable development. *Sustainability*, *11*(22), 6278.

Liu, S. (2020). Interlinkages between indicators of Sustainable Development Goals: Evidence from seven low income and lower middle-income countries. *Sustainable Development Research*, *2*(1), p58-p58.

Nkurunziza, J. D. (2016). Entrepreneurship and income level in developing countries. In *Inclusive Growth in Africa* (pp. 75-96). Routledge.

Petrov, V., & Trivić, N. (2018). The problem of defining and measuring sustainable income. Anali Ekonomskog fakulteta u Subotici, (39), 19-31.

Yan, Y., Wang, C., Quan, Y., Wu, G., & Zhao, J. (2018). Urban sustainable development efficiency towards the balance between nature and human well-being: Connotation, measurement, and assessment. *Journal of Cleaner Production*, *178*, 67-75.

[Downloaded from iueam.ir on 2026-11-25]